

Qayıdışın növbəti ünvanları

Son dövrlərdə həm Azərbaycan, həm də Ermənistan mətbuatında ən çox müzakirə olunan mövzulardan biri də Sədərək rayonunun Kərki kəndinin Azərbaycana qaytarılması haqqındadır.

Ötən əsrin 90-cı illərində ermənilərin işğalçılıq siyasətinin ilk hədəfi olan Kərkinin işğalı Bakıdakı 20 Yanvar faciəsinin, eyni zamanda Sədərəyə silahlı basqınlarnın başlanğıcı olub. Və indiyədək Naxçıvanın yeganə işğal altında olan bu kəndin sakinləri də muxtar respublikanın, o cümlədən Azərbaycanın müxtəlif yaşayış məntəqələrində məskunlaşmağa məcbur olublar.

Amma kərkililərin ən çoxu Kəngərli rayonunun ərazisində salınmış Yeni Kərki kəndində yerləşiblər. Elə kərkililərlə görüşümüzə hələ də işğal altında saxlanılan Kərkinin keçmiş günlərindən, niyə strateji əhəmiyyət daşıdığından, sakinlərin ora qayıdışından danışdıq.

“Xəritəyə baxdıqda, Kərki kəndi Naxçıvandan aralı düşmüş kiçik bir ada kimi görünür. Amma əslində kəndimizin 940 hektara yaxın ərazisi olub. Ərazidəki “Sulu zağa”, “Bəzixana”, “Köhnə Kərki”, “Dəlik daş”, “Sənəm zağası”, “Gavurqala”, “Cəhənnəm dərə”, “Şırran”, “Qızıl daş”, “Qurdababa”, “Qırmızı güney”, “Şurut bulağı” kimi toponimlər bu kəndin qədim

Azərbaycan Mərkəzi İcraiyyə Komitəsinə çalışan ermənilər təkcə Kərki kəndinin yerləşdiyi çox kiçik bir ərazini Azərbaycanın tərkibində saxlamaqla kənd ətrafındakı 900 hektardan artıq bir ərazini saxta sənədlərlə rəsmiləşdirmişdilər. Beləliklə, kənd Naxçıvan Muxtar Respublikasından tam təcrid olunaraq ada şəklinə düşmüşdür”.

Bu sözləri Kərki kənd sakini, uzun illər kənd icra nümayəndəsinin müavini vəzifəsində çalışmış Elşad Məmmədov deyir. Elşad müəllim bunu da əlavə edir ki, 1988-ci ildən başlayaraq məlum hadisələrin gündən-günə daha da intensivləşməsi

18-də isə 3-ü polis əməkdaşı olmaqla, kəndin əli silah tutan sonuncu sakinləri Kərkinin tərk etməyə məcbur olur. Beləliklə, SSRİ Müdafiə Nazirliyinin 7-ci ordusunun köməyi ilə muxtar respublikanın Sədərək rayonunun Kərki kəndi ermənilərə verilir.

Kərki kənd sakini, hazırda Yeni Kərki-də bələdiyyə sədri vəzifəsində işləyən Paşa Əhmədov bildirir ki, 400-dən çox sakinin yaşadığı Kərkiyə 78 ev var idi. Kəndin səfalı təbiəti olub. İndi fotosəkillərdə kəndin arxa hissəsində görünən dağ Tejgar dağıdır. O dağın zirvəsində Həbil-Qəbil ocağı deyilən bir yer də var idi ki, kənd sakinləri orada qurban da kəsərdi. Kərki kəndinin 10 hektara yaxın alma və armud bağı var idi. Burada elə gözəl almalar yetişirdi ki, həmin almaları həm İrəvana, həm də Naxçıvana satmaq üçün aparırdılar.

Bir də kəndimizdə çox insanın məşguliyyəti gülçülük idi. Kənd sakinlərindən

Kərkililər də yurd həsrəti ilə yaşayırlar

Əziz Abbasov, Əli Məmmədov, İslam İsmayılov, Abbas Vəliyev və digərlərinin gül istixanaları var idi. Burada yetişdirilən gülləri satış üçün ən çox Rusiyaya göndərirdilər. Mal-heyvan saxlayan da az deyildi. Bundan başqa, hər il kəndimizdə pioner düşərgəsi təşkil olunurdu. Şərurdan, Sədərəkdən gələnlər çox olurdu.

Eyni zamanda, kəndimizin təbii gözəlliyi də turizm baxımından cəlbedici idi. Sədərək tərəfdən gələndə Kərkinin girəcəyində bir “Koroğlu” restoranı var idi. Həmin restoran kənd sakinlərindən Əli Vəliyev, Əli Orucov və Adil Bağirov işlədirdi. Bu restoran heç zaman müştərisiz olmurdu. Yoldan keçən ermənilər də tez-tez bura gəlirdilər.

Paşa Əhmədov deyir ki, ermənilərin kəndə hücumu rus hərbiçilərinin gözü qarşısında baş verirdi və ilk hücumda kəndi yandırmaqla başlamışdılar. Kəndin aşağı hissəsindən başlayan yanğın sonra silahlı hücumla davam etdirilmiş və elə həmin atışmada bu hücumla rəhbərlik edən Tiqrən adlı erməni öldürülmüşdü. Daşnaksütyunun Vedi bölgəsinin rəhbəri olan Tiqrənin ölümündən sonra ermənilər bu kəndi sonralar onun şərəfinə Tiqrənaşen adlandırmağa başladılar.

Həmin dövrdə qüvvələr nisbəti də eyni deyildi. Ermənilərdə döyüş üçün bü-

zaman düşündürüb. 30 ildən çox zaman keçsə də, bu gün də Kərkinin həsrətini çəkir, doğulub böyüdüüyü kəndin küçələri, dağı, düzü, yaylası gözünün önündən getmir. 1990-cı ildə kənddən çıxan Cəfərovlar ailəsi bir müddət Şərur rayonunda xəstəxanaya binasında məskunlaşıblar. Sonra isə Yeni Kərkiyə əlavə evlər tikildikdən sonra ailələri burada yerləşib.

Yeri gəlmişkən, onu da qeyd etmək ki, indiki Yeni Kərki kəndi ötən əsrin 90-cı illərində əvvəlcə gənclər üçün bir qəsəbətipli layihə olaraq salınmağa başlanılıb. Amma sonralar məlum ictimai-siyasi hadisələr səbəbindən burada Kərki kəndindən köçmək məcburiyyətində qalanlar yerləşdirilib. İlk olaraq 36, sonra əlavə 8 fərdi ev tikilərək sakinlərə verilib. Ötən müddət ərzində isə kənddə zəruri infrastruktur layihələri həyata keçirilib, məktəb, həkim ambulatoriyası, kənd və xidmət mərkəzləri istifadəyə verilib. Müsahiblərimiz bildirirlər ki, Kərki kəndi Ermənistan üçün də mühüm strateji əhəmiyyət kəsb etdiyindən onlar bu kəndin Azərbaycana qaytarılmağından ehtiyat edirlər. Çünki Ermənistanın şimaldan cənuba uzanan əsas yolu Kərkiyə keçir. Kəndin Azərbaycana qaytarılması onların bu yola nəzarət etməsinin qarşısını alır. Amma biz inanırıq ki, tezliklə Kərki bizə qaytarılacaq və hər birimiz ora qayıdacağıq. Biz yenidən o səfalı yerlərimizi əkib-becərəcə, sahmana salacağıq. Vətən müharibəsində qazandığımız Zəfərdən sonra kərkililərin buna inamı daha da artır.

Bəli, kənd sakinlərinin fikirlərinə biz də qoşuluruq. Buna da inanırıq ki, kərkililərlə bağlı növbəti yazımızı elə Kərkinin özündə hazırlayacağıq.

Səbuhi HƏSƏNOV,
XQ-nin Naxçıvan müxbiri

türk yurdu olduğunu sübut edir. Sədərək-dən Kərkiyə qədər 8 kilometrdir.

Əslində, kəndə qədər olan və ətraf ərazilər də bizim torpaqlarımız olub. Amma sovetlər birliyi dövründə bu torpaqlar hissə-hissə bizdən alınaraq Ermənistanla birləşdirilib. Azərbaycan Mərkəzi İcraiyyə Komitəsinin 5 may 1938-ci il tarixli qərarı ilə Naxçıvan Muxtar Respublikasının Kərki kəndinin ətrafındakı torpaqların da xeyli hissəsi Ermənistanla verilib. Tarixi sənədlərdə də bu fakt öz əksini tapıb ki, o zaman

Kərkiyədən də yan keçmir. Kəndə edilən hücumların dəf edilməsində yerli sakinlərlə yanaşı, Şərurdan, Sədərəkdən də köməyə gəlirlər. 1989-cu ilin sonlarında Sədərək-dən Kərkiyə gedən yolun kəsilməsi, ərzaq ehtiyatının tükənməsi vəziyyəti daha da mürəkkəbləşdirir.

Nəhayət, son günə qədər kəndi tərk etməyən kərkililər 1990-cı il yanvarın 15-də rus hərbiçilərinin təkidlə tələbi ilə axşam saat 6-7 radələrində doğma yurdu tərk etmək məcburiyyətində qalırlar. Yanvarın

tün lazımı silahlar olsa da, bizdə yalnız ov tüfəngləri idi. Bir də kəndimizdən Oruc adlı bir nəfər var. O, ruslardan qalma mərmilülərləndən bir əldəqayıma top düzəlmişdi. Kustar üsulla hazırlansa da, həmin top ermənilərin kəndə ilk hücumunun dəf olunmasında böyük rol oynamışdı və onları bərk qorxutmuşdu. Ertəsi gün rus hərbiçiləri gəlib kənddə o topu axtarırdılar.

Yeri gəlmişkən, bələdiyyə sədrindən söhbətləşmək üçün kəndin ən yaşlı sakinini də soruşuruq. O isə kəndin ən yaşlı sakininin Mənaif Bağirov olduğunu bildirir və hazırda onun Qax rayonunun Turaclı kəndində yaşadığını deyir.

Digər sakin Cəlaləddin Cəfərov isə deyir ki, doğma yurd həsrəti kərkililəri hər